

NOVI LIST

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
 Trst, Ulica Martiri della Libertà
 (U. Commerciale) 5/I. Tel. 28-770
 Za Italijo: Gorica, P.zza Vittoria
 18/II. Pošt. pred. (casef. post.)
 Trst 431. Pošt. č. r.: Trst, 11/6464
 Poština plačana v gotovini

ŠT. 501

TRST, ČETRTEK 4. JUNIJA 1964, GORICA

LET. XIII.

Po stari poti?

Kot poročamo na drugem mestu, je deželni svetovavec dr. Škerk, izvoljen na listi Slovenske skupnosti naslovil na predsednika deželnega sveta pismo, v katerem se pritožuje in protestira, ker v komisiji za sestavo pravilnika, ki bo urejeval potek sej in delo v deželnem svetu, ni bil imenovan noben svetovavec slovenske narodnosti. Po našem mnenju je bilo to pismo že zato povsem upravičeno, ker smo na prvi slavnostni seji deželnega sveta imeli jasen občutek, da se v takšni ali drugačni obliki skuša ignorirati tista stvarnost, ki se ji pravi slovenska manjšina. Za prvega meščana Trsta naša manjšina ni bila na primer vredna niti skromnega pozdrava, ostala dva slavnostna govornika pa sta jo le zelo previdno ali samo posredno omenila.

Prav je zato, da slovenski svetovavec že takoj v začetku skuša odpraviti to bolj ali manj odkrito težnjo po ignoriranju naše manjšine in s tem po ignoriranju njenih problemov. Kakšen bo njegov uspeh, je drugo vprašanje. Če ne drugega, pa bo dosegel, da se bo o manjšinskem vprašanju razpravljalo in bo med italijanskimi političnimi skupinami moralo priti do stvarnih in jasnih političnih izbir.

Komisija za sestavo pravilnika o sejah deželne zbornice je med drugim zato važna, ker bo dejansko od nje odvisno, ali bo svetovavec slovenske narodnosti načelno in praktično priznana pravica, da v svojih intervencijah uporabljajo materinščino.

Za majhne politične skupine, ki imajo samo po enega svetovavca, je nadalje važno, da jim pravilnik omogoča najširšo svobodo pri njihovem delu v svetu in da jih ne sili k ustanavljanju kakšne posebne skupine — kot bila na primer skupina svetovavcev PRI, PSIUP in LSS — ki bi bil pravi pravcati spaček in nesmisel.

Ta in še druga vprašanja so tako važna, da bi bila prisotnost slovenskega svetovavca v komisiji za pravilnik naravnost nujna, saj je znano, da veljavnost takih pravilnikov ne traja nekaj dni in niti eno samo mandatno dobo. Jasno in razumljivo je nadalje da slovenski svetovavec ne more sprijazniti z misljo, da pri obravnavanju tako važnih problemov ne more povedati svojega mnenja.

Slovenska javnost v ostalem pričakuje, da se bodo deželni svet in njegovi organi pričeli zavedati enega glavnih vzrokov, zaradi katerih je bila Furlaniji-Julijski krajini priznana posebna avtonomija, namreč dejstva, da v njenih mejah živi narodna manjšina. V tej zvezi navajamo tale odstavek iz knjige »La Regione nel cuore degli italiani« (Dežela v srcih Italijanov) — Treviso 1963 —: »Na ozemlju republike so določena jezikovno mešana področja, na katerih državljani tujega jezika uživajo ustavno pravico jezikovne manjšine (člen 6. ustave: „Republika

NEMIRNA JUŽNOVZHODNA AZIJA

Radio nam vsak dan počni ušesa z novicami o dogajanju v južnovzhodni Aziji, ki niso razveseljive za Zahod, svetovni tisk je poln poročil o tem, diplomati in vojaški strokovnjaki so mrzlično na delu, da bi »rešili« tamkajšnje politične in vojaške probleme, pri vsem tem pa ogromni večini ljudi vendarle ni prav jasno, zakaj pravzaprav tam v resnici gre. Imamo celo občutek, kakor da bi svetovni javnosti namenoma prikrivali resnico, ali kakor da bi gledali nem film z zelo zapletenim in krvavim dogajanjem, pri tem pa ne bi razumeli niti besedice od tistega, kar osebe v njem govorijo, zato nam tudi ostane pomen njihovih dejanj nerazumljiv. Zakaj so se Američani naveličali predsednika Diema v Vietnamu in ga žrtvovali za še veliko manj učinkovit režim, ki mu je sledil in v katerem se je glavna garnitura že morala zamenjati (ali pa je bila zamenjana od zunaj)? Zakaj so dopustili, da so zmagoviti uporniki barbarsko pobili Diema in njegove glavne sodelavce in sorodnike? Kaj je vzrok, da se odločajo revni vietnamski kmetiči rajši za komuniste kakor pa za režim pod ameriškim pokroviteljstvom, neglede na to, da Američani zasipavajo Vietnam s stotinami milijonov dolarjev na leto, kar so za vsako državo ogromne vsote in bi se morale poznati tudi v življenjski ravni in gospodarskem ter prosvetnem napredku Vietnama?

VPRAŠANJA BREZ ODGOVOROV

In koliko je še takih vprašanj, nanašajočih se na vso južnovzhodno Azijo, na katera nam nihče ne da zadovoljivega odgovora: Za kaj gre v Laosu? Kaj hočejo tamkajšnje tri skupine, ki se rujejo za oblast, desničarska, nevtralistična in Pathet Lao? Zakaj slišimo vedno o »filokomunističnem« Pathet Lau, če ne naravnost o komunistih, če pa vodi to gibanje knez Su-

ščiti s posebnimi zakoni jezikovne manjšine. Za hitrejšo in bolj stvarno izvedbo zgornjega načela so bile ustanovljene dežele s posebnim statutom Dolina Aoste, kjer govorijo francosko, Tridentinsko-Južni Tirol, kjer govorijo nemško in ladinsko in Furlanija-Julijska krajina, kjer govorijo slovensko. Naloga teh dežel je med drugim ta, da omenjeno načelo podrobneje uzakonijo.

Manjšinska zaščita ne spada torej v izključno pristojnost osrednjih zakonodajnih teles (poslanska zbornica in senat), kot se često trdi v določenih tukajšnjih italijanskih krogih, temveč tudi in predvsem v pristojnost dežele, kar je v ostalem naravno in samoposebi razumljivo, če je res, da je dobila Furlanija-Julijska krajina posebno avtonomijo prav zaradi svojega »jezikovno mešanega področja«.

fanuvong, kot vodita kneza tudi desničarsko in nevtralistično skupino? Pomeni to, da sta se v Laosu povezala komunizem in fevdalizem, ali da v resnici skupina Pathet Lao sploh ni komunistična, ampak išče le pomoč pri Severnovietnamcih, da bi se z njihovo pomočjo priklopala na oblast, v skladu z zgodovinskim pravilom, da si skupine, ki vodijo med seboj državljansko vojno, vedno iščejo zunanjo podporo in ne vedno po ideoloških kriterijih?

Na vsa ta vprašanja nam niti zahodna niti vzhodna publicistika ne dasta zadovoljivih odgovorov, ali bolje rečeno, sploh nikakih odgovorov, ker se zadovoljujeta s tem, da sta razdelili tamkajšnjo politično šahovnico na »nacionaliste« in »komuniste«, vse, kar pa ne gre pod ti dve označbi, pa za »nevtraliste«. Zadeva pa je — kot se zdi — vendarle precej bolj zapletena.

Eden izmed glavnih razlogov današnje zmede v južnovzhodni Aziji je prav gotovo v zgrešeni ameriški politiki do narodov, ki bi se radi rešili iz okov nazadnjaštva, nevednosti in revščine. Ne more se sicer zanikati, da je ameriška politika idejno prosvetljena in da ima dobre namene, predvsem da zagotovi mir, tehnični napredek in omiljenje revščine, če že ne njeno popolno odpravo. Toda pri vsem tem so Američani vendarle nerodni, topi in brez vsakega posluha za globlje težnje narodov, ki hrepene po drugačnem, boljšem in bolj svobodnem življenju. Ameriška politika je zlasti preveč konservativna in nezaupna do vseh novih, opozicijskih in revolucionarnih gibanj in zato redno podpre vse konservativne in reakcionarne režime, v katerih vidi neko jamstvo za mir in stabilnost. Tako je bilo in je še v Južni Koreji, kjer so Američani po vsej sili dolgo držali na površju starega Syngmana Rheeja, tako je v Vietnamu in v Laosu, in tako je ali je bilo še marsikje drugje.

KRATKOVIDNA POLITIKA

Značilna primera za to sta Kuba in Alžirija. Ko se je ljudstvo v teh dveh deželah upiralo diktaturi in kolonialni oblasti in izkoriščanju, so ostali Američani popolnoma hladni do obeh revolucionarnih gibanj, hkrati pa so uradno podpirali oba zaso-vražena režima, čeprav pod okriljem uradne ameriške gospodarske in vojaške pomoči tistima državama. Ameriška pomoč pa je bila dejansko uporabljena za boj proti revolucionarnemu gibanju, in tako se ni čuditi, da je revolucionarno gibanje tako na Kubi kot v Alžiriji po zmagi odkrito pokazalo svojo nevoljo nad ameriško politiko ter začelo koketirati z Moskvo, že iz gole kljubovalnosti, da se maščuje Ameriki. Podobnih primerov iz mednarodne po-

(Nadaljevanje s 1. strani)

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 7. junija, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenske zborovske skladbe; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Lepi janičar« (Rado Murnik - Mara Kallan). Igrajo člani RO.; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; Odmevi tedna v naši deželi; 15.30 Radijska novela: Giulio Carcano: »Starka iz Mezzegre«; 18.30 Kino, včeraj in danes; 20.30 Iz slovenske folklore: Lelja Rehar: »Lan sem se oženu, magar b'se ne biu«; 21.00 Vabilo na ples.

■ PONEDELJEK, 8. junija, ob: 12.15 Iz slovenske folkore: Lelja Rehar: »Lan sem se oženu, magar b'se ne biu«; 18.00 Iz lovčevih zapiskov: Ivan Rudolf: »Zadnji svojega rodu«; 18.30 Iz cikla koncertov, ki jih je priredilo društvo »Arte viva« v Trstu; 19.15 Radijska univerza: Jože Peterlin: Michelangelo Buonarroti: »Njegove prve umetnine v marmorju«; 21.00 Engelbert Humperdinck: »Janko in Metka«, opera v treh dejanjih.

■ TOREK, 9. junija, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 17.20 Iz albuma lahke glasbe; 18.00 Italijanščina po radiju; 18.30 Sodobna italijanska glasba; 19.15 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 21.00 Pregled italijanske dramatike; 21.50 Slovenski in jugoslovanski solisti: Violinist Josip Klima, pri klavirju Freddy Došek.

■ SREDA, 10. junija, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Brali smo za vas; 18.00 Znanstveni leksikon; 18.30 Pravični svet v glasbi (Gojmir Demšar); 19.00 Pevski zbori Julijske krajine in Furlanije; 19.15 Higiena in zdravje; 21.00 Simfonični koncert. - Približno ob 21.40 Srečanja z našimi umetniki: Josip Tavčar: »Književnik Manlio Cecovini«.

■ ČETRTEK, 11. junija, ob: 12.15 Po društvi in krožkih: »Zbor in dramska skupina Vesna iz Sv. Križa«; 18.00 Italijanščina po radiju; 18.30 Solistični koncert; 19.15 Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu (Pripravila Vilma Kobal); 21.00 »Zbogom, Martina!«, radijska drama, (Marij Maver). Igrajo člani RO.; 22.55 Iz zagrebške glasbene bienale 1963 - Uroš Kerk: Invencije. Simfonični orkester zagrebške Radiotelevizije vodi Pavle Dešpalj. Igra violinist Igor Ozim.

■ PETEK, 12. junija, ob: 11.45 Jugoslovanski orkester in pevci; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Bilo je nekoč... Venec pravljic, pripovedk. legend: »Pastirček in čarovnikova hči« (Jurij Slama); 18.30 Solisti Julijske krajine in Furlanije; 19.15 Radijska univerza (Jože Peterlin) Michelangelo Buonarroti: »Nagrobnik Julij«; 20.30 Gospodarstvo in delo. Urednik Egidij Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe.

■ SOBOTA, 13. junija, ob: 12.15 Podobe iz narave; 15.00 »Volan«, Oddaja za avtomobiliste; 15.30 »Zadeva Sorge«, Radijska drama (Franco Enna - Saša Martelanc), igrajo člani RO.; 17.20 Drugi Vatikanski koncil; 18.00 Poglavlja iz zgodovine slovenske književnosti - Vinko Beličič: »Stajerska pesnika Volkmer in Modrinjak«; 19.15 Družinski obzornik; 21.00 Veliki orkestri lahke glasbe: Ted Heath; 21.30 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

7. junija, nedelja: Zorica, Robert
8. junija, ponedeljek: Medard, Vila
9. junija, torek: Primož, Prvan
10. junija, sredo: Miloš, Marjeta
11. junija, četrtek: Srečko, Darinka
12. junija, petek: Čedomir, Flora
13. junija, sobota: Anton, Zvonko

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Gostovanje Slovenskega Ljudskega Gledališča IZ CELJA

V soboto, 6. t. m., ob 21. uri v Avditoriju
V nedeljo, 7. t. m., ob 17. uri v Avditoriju
V ponedeljek, 8. t. m., ob 20.30 v Prosvetnem domu na Opčinah

AELXANDRE RIVEMALE
REZERVIST

(uprizoritev nagrajena s prvomajsko nagrado 1964)
Prodaja vstopnic od petka dalje v Tržaški knjigarni, Ul. Sv. Frančiška 20 ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni dvoran.

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Proslave za dvajsetletnico vdora v Evropo

Šestega junija 1944 ob 0.15 se je začela zavezniška invazija v nacistično Evropo. Dvajsetletnico te največje in najusodnejše bitke vseh časov proslavljajo te dni po vseh državah nekdanjih zaveznikov. Ob tej priložnosti so nekateri zavezniški in nemški generali objavili svoje spomine. Iz vseh dokumentov je razvidno, da so bili Nemci prese- nečeni, kljub pravočasnim svarilom svoje obveščevalne službe, ki jo je vodil admiral

—0—

NOVI INDIJSKI VODITELJ

Za novega indijskega ministrskega predsednika in Nehrujevega naslednika je bil skoro enoglasno izvoljen Lal Bahadur Shastri. Po svojem političnem prepričanju je zastopnik sredine v Kongresni stranki, ki je največja v Indiji. Svojo smer je pa že nakazal v prvem govoru, v katerem je dejal, da ni druge izbire kot delovati tako, kakor bi želel Pandit Nehru. Poudaril je, da je treba uveljaviti v Indiji pravi socializem in pobijati dva največja sovražnika, ki sta revščina in neizobraženost.

Shastri se je ročil 1. oktobra 1904 v bizu Benaresa, kjer je tudi študiral. Še mlad se je vključil v Gandijevo gibanje za svobodo Indije, zato je tudi večkrat okusil britanske zapore. S Pandit Nehrujem je prišel v stike že v mladosti, ko je bil njegov oče uradnik v pravni pisarni Nehrujevega očeta. Leta 1947 je bil Shastri imenovan za notranjega ministra, pred enim letom pa za ministra brez listnice in je kot tak dejansko nadomeščal ministra Nehruja.

Od svojega prednika se razlikuje po tem, da je bil Nehru pravi kozmopolit, ki je znal združevati v sebi prvine zapadne in indijske kulture, on pa je bolj pristen Indijec in tudi iz nižje kaste. Vsekakor pa bo sledil stopinjam svojega učitelja, in sicer s še bolj socialnim poudarkom.

TITO NA FINSKEM

Jugoslovanski predsednik Tito je priletel s soprogo in z večjim spremstvom na daljši politični obisk na Finsko. S finskim predsednikom Kekkonenom sta že imela več razgovorov o politiki koeksistence in tudi o bližnjem zborovanju nevezanih držav v Kairu.

Finska javnost je sprejela Tita zelo pri- srčno. Tisk pa poudarja, da pomenijo razgovori med državnikoma obeh republik nadaljevanje stikov, katere je navezal Kekkonen že pri lanskem obisku v Beogradu.

BEN BELLA PROTI BERBEROM

Ben Bella je spet začel boj proti Berberom v Kabiliji. V gorovje je poslal 12.000 vojakov, da bi podvrgli uporne Berbere. V bojih je padlo nekaj vojakov in Berberov, aretirali pa so več stotin Berberov. Poročila iz Kabilije pravijo, da so Berberi »siti« Ben Bellovih zasedbenih čet, ki so že leto dni nastanjene v berberskih vaseh. Ben Bella si je verjetno izbral za himno tisto »Mačka miško, miš pšeničko...«.

—0—

V Zahodni Nemčiji in še v nekaterih zahodnih državah so priredili denarne nabirke za družine žrtev katastrofe na nogometnem stadionu v Limi.

Wilhelm Canaris. Invazijo so pričakovali v Pas de Calais in ob lepšem vremenu. Rommel kot vrhovni inšpektor Atlantikwalla se je bil ravnokar, zanašajoč se na trajanje slabega vremena, podal na dopust k ženi, Hitler pa je šel ravno v začetku invazije spat na svojem gradu na Berchtesgadenu in nihče ga ni upal zbuditi, tako da sta se dva rezervni tankarski diviziji, ki sta bili podrejena samo ujemu, zganili šele proti večer tistega dne, da bi vrgli izkrance nazaj v morje, a je bilo prepozno — bili sta samo skoro uničeni.

Nemirna Južnovzhodna Azija

(Nadaljevanje na 2. strani)

litike bi lahko našteali še na desetine. Vse povsod išče ameriška politika samo trenutne koristi in dela samo taktične poteze, namesto da bi globlje presodila politično in gospodarsko problematiko. Povsod se zadovolji s površnimi analizami, ki jih napravijo čisto povprečni diplomati brez talenta, ki se zanimajo bolj za ženske in bankete kot za probleme in politiko.

Eno izmed pravil ameriške zunanje politike je, da je treba podpreti povsod vladajoči režim, v podporo »stabilnosti« in »miru«, čeprav sta stabilnost in mir v nevarnosti prav zaradi takih režimov. In »stabilnost« skuša ameriška vlada reševati z milijoni dolarjev, ki ostanejo v glavnem v žepih korumpiranih politikov, in z orožjem, ki prej ali slej pride v roke upornikom.

Gotovo je, da bi pomenila bolj napredna in za resnično problematiko odprta politika tveganje, da bi se s tem okoristile Zahodu resnično sovražne sile. Toda tako tveganje bi imelo še vedno veliko več možnosti na uspeh, kakor si ga želi Zahod, kakor pa sedanja kratkovidna in trmoglavna politika, ki noče videti resničnih problemov in prezira težnje nesrečnih množic. Upa, da bo zadržala butanje revolucionarne valovja s šibkimi jezovi diktatorskih ali psevdodemokratskih režimov, oprtih na dolarje in ameriško orožje, ali pa potrebi cinično žrtvovala tak režim, če bi se izkazal za prešibkega, kakor je žrtvovala Diemovega. Angleški pisatelj Graham Greene je svoj čas dobro vedel, zakaj je napisal roman »Mirni Američan«, v katerem se je ponorčeval iz ameriške politike v Vietnamu. Zdi se, da se od takrat ni nič spremenilo — razen na slabše.

V tej luči se tudi ne zdi tako čudno, da se skuša De Gaullova politika na azijskem jugovzhodu odmakniti od ameriške in ubrati nova pota, z več posluha za težnje tistih ljudstev. Ameriški zunanjepolitični strokovnjaki, ki te dni zborujejo v Honoluluju in razpravljajo o problemih v južnovzhodni Aziji, bi dobro storili, če bi pretresli vprašanje, zakaj južnovietnamski kmetiči rajši podpirajo gverilce in trpe pomanjkanje in preganjanje, kakor pa se zanašajo na Američane. Morda bi se jim pri tem le posvetilo, v čem je napaka ameriške politike — med drugim tudi v tem, da gleda na množice Azijatov južnovzhodne Azije, kakor gleda bogataš na reveže, malo omalovažujoče in malo sočutno, vedno pa nekoliko prezirljivo in zviška.

Pustolovščina v brazilskem pragozdu

Ponesrečenec med divjimi Indijanci — Moral se je poročiti z Indijanko — Izgubil je obe ženi

Izredno napeto in tudi zelo nevarno doživljajo poldrugo leto Brazilčan Antonio Olanda. Niti malo ni slutil, kaj ga čaka, ko se je pred 18 meseci vrkrkal v mestu Manau na veliko potniško letalo »Constellation«, da bi opravil neko trgovsko potovanje. Že po desetih minutah poleta se je vžgal eden izmed motorjev in letalo je začelo izgubljeni na višini. Kmalu se je vžgal še drugi motor. Potnike je zajela panika. Pilot je skušal z obupno odločenostjo v drsalnem poletu pristati v vrhovih dreves goste amazonske džungle, da bi tako ublažil zasilni pristanek. Še preden pa se je letalo dotaknilo dreves, se je Antonio Olandi posrečilo odpreti zasilna vrata. Vrgel se je v globino, v upanju, da ga bo rešilo goste vejevje. In res je obvisel v gostem vejevju visokega drevesa.

Od tam je poln groze gledal, kako je letalo zgrmelo nedaleč proč v džunglo in začelo goreti. Tisti izmed 47 potnikov, ki so ostali živi, so se ranjeni vlekli iz gorečih razbitin. Nekateri so kričali od opekljin. Drugi so se obnašali kot pablazneli. Počasi so vsi izginili v džungli, hoteč se peš pribiti do človeških naselbin. Antonio Olanda pa je bil kot ohromel od strahu, pa tudi oslavljen od padca in ran, da si ni upal z drevesa. To je bila njegova sreča. Naslednji dan je videl, kako so se približale razbitinam raztrgane in umazane postave ter pohlepno pobrale vse, kar je imelo kako vrednost. Oropali so tudi mrtvece. Bili so »seringueiros«, nabiravci divjega gumijskega džungli. Olanda se jih je hudo ustrašil in je rajši ostal na drevesu. Šele ko je bil prepričan, da ni nobenega več v bližini, je hotel splezati z drevesa, da bi se peš vrnil skozi džunglo v mesto Manau. Toda bil je tako slab, da je pri plezanju zdrsnil in padel 10 metrov globoko na tla, ki pa so bila mehka od goste vegetacije in gnijočih vej ter so ublažila padec.

Komaj pa se je začel prerivati skozi džunglo, so se prikazale iz mraka — na dnu džungle je vladal namreč gost mrak, čeprav je stalo sonce visoko na nebu — divje postave nagih Indijancev, oboroženih z lok in zastrupljenimi puščicami. Bili so pripadniki plemena Itatipis, ki so še popolnoma divji in sovražni belcem. Tudi nje je privabil padec velike srebrne ptice, ki so jo mnogokrat videli leteti nad džunglo. Zmagoslavno so odpeljali ranjenega Antonia Olanda v svojo džungelsko naselbino, sestavljeno iz revnih kolib. Tam je moral Antonio živeti isto življenje kot oni, življene človeka kamene dobe. Pustili so ga, da se je prosto gibal, ko pa je nekajkrat poskusil pobegniti, so ga vsakokrat ujeli in tako pretepli, da je njegov hrbet še zdaj prekrit z brazgotinami.

Vsako jutro, ko so prilezli moški in ženske iz svojih iz vejevja spletenih koč, je moral Antonio z moškimi na lov v džunglo in proti poldnevu so se vrnili s plenom, največkrat s kako želvo, krokodiljim repom (v bližnji reki je bilo mnogo krokodilov), z jajci ali tudi s kako »anto«, če so imeli posebno srečo. »Anta« je prežvekovavec, ki je podoben teletu in ima zelo okus-

no meso. Medtem ko so bili moški na lovu, so ženske zdrobile v peharjih mandiokove gomolje, in to mandiokovo kašo so potem servirale hkrati s pečenko, ki so jo preskrbeli možje.

Čez nekaj mesecev je zapovedal plemenski poglavar, da se mora beli ujetnik poročiti z mlado vdovo Indijanko, ki ga je na lovu ubil in požrl krokodil. Antoniu ni preostalo drugo, kakor da je ubogal. Ženska iz prvega zakona ni imela otrok in je bila dobra z Antoniom. Smilil se ji je in razumela je njegovo hrepenenje, da bi se vrnil v civilizirani svet. In ona mu je tudi pomagala, da se mu je beg končno posrečil. Prišla je deževna doba in več mesecev Indijanci skoraj niso zapustili svojih koč. Toda končno so jim zaloge pošle in zavladala je lakota. Prvi sončni dan je ukazal poglavar velik lovski pogon po džungli in tudi večina žensk je morala z lovci. Doma so smeli ostati le stare ženske in otroci. Antonio Olanda pa se je napravil bolnega, češ da ima mrzlico, in tako sta smela ostati tudi on in njegova žena doma.

Olanda je spoznal priložnost za beg. Stekla sta z ženo do bližnje reke, kjer je imel skrit kanu. Tam se je zahvalil svoji indijanski ženi za njeno dobroto in pomoč ter naglo odveslal. Ona je tiho gledala za njim.

Dvajset dni je veslal in končno je dospel v mesto Manau. Tam so ga debelo gledali. Od tiste letalske nesreče je minilo že poldrugo leto in menili so, da so se pri njej vsi potniki s posadko vred ubili. Nihče od preživelih namreč ni vzdržal pohoda skozi džunglo. Odpremili so bili šest reševalnih ekspedicij, ki pa niso našle drugega kot oropane mrličke.

Antoniu Olandi pa se je mudilo domače mesto Fortaleza ob morju, k mladi ženi. Na vratih svojega stanovanja, pa je zagledal tuje ime. Pomislil je, da je mo da žena stanovanje oddala in si pridržala samo eno sobo. Res mu je prišla ona odpret, toda ko ga je zagledala, je kriknila od groze in padla v nezavest. Prepričana je bila, da je Antonio mrtev kot vsi drugi, ki so bili z njim v letalu, in se je drugič poročila. Zenina ji tudi zato ni bilo težko najti, ker je dobila po »prvem« možu precejšnjo zavarovalnino.

Antonio je grenko požrl slino, ko je to slišal, se obrnil in šel. Vrnil se je stanovat k materi.

Romani, ki jih piše življenje samo, so pogosto zelo zapleteni.

—0—

800 let katedrale Notre Dame

V soboto so v Parizu nadvse slovesno obhajali 800-letnico znamenite katedrale Notre Dame. Slovesnosti se je udeležil kot posebni papežev delegat bivši pariški nuncij kardinal Marella. V katedrali so ob tej priložnosti prvič izvajali simfonijo »Pacem in terris«, ki jo je zložil judovsko-francoski skladatelj Darius Milhaud in jo posvetil encikliki Janeza XXIII. Dirigiral jo je protestant Charles Muench. S tem so hoteli naglasiti zblizanje med verami.

Pisma uredništvu

ODGOVOR RADIA TRST A

Vodstvo radijske postaje TRST A nam je poslalo odgovor na pismo uredništvu, ki smo ga objavili v zadnji številki in v katerem dopisnik G. G. kritizira prepogosto ponavljanje plošč v oddajah Glasbe po željah. Vodstvo radijske postaje je priložilo seznam plošč, ki so bile na sporedu v mesecu maju, skupno 183 plošč, od katerih jih je bilo samo 18 (10%) ponovljenih, od tega samo 5 več kot enkrat.

Statistično stvar res ni tako kritična, kot bi se zdelo, vendar je treba pomisliti, da se nanaša ta statistika samo na en mesec. Leto pa ima dvanajst mesecev, in če pride vsaka plošča samo enkrat na mesec na vrsto, jo je redni poslušavec sporedov prisiljen slišati dvanajstkrat na leto, ostalih 10% plošč pa celo po 24 krat ali večkrat, neglede na dejstvo, da so nekatere plošče na sporedih že precej let in da jih vrte tudi v drugih oddajah, ne samo v Glasbi po željah. Menimo, da bi bilo vseeno dobro poskrbeti za večjo glasbeno pestrost teh priljubljenih oddaj in da bi glasbenih sporedov ne smeli diktirati samo poslušavci z najbolj primitivnim okusom, ker plošča, ki jo želijo, ni namenjena samo njim, ampak so jo prisiljeni poslušati vsi.

Zahvaljujemo pa se vodstvu radia Trst A, da je tako radevolje postreglo s podatki.

—0—

SPOSTOVANO UREDNIŠTVO,

med našimi ljudmi se zadnja leta vedno bolj širi navada, da obdarujejo prvoobhajanci in njihovi starši znanca in prijatelje s konfeti s tiskanim sporočilom vred, kakor je sicer navada za poroke. Isto je v navadi tudi za birmo. Nič nimam proti — in celo vesel sem — da dajo naši ljudje tolik pomen tema sv. zakramentoma, in čisto prav je, da dajo skoraj vsi natisniti za ta dva velika praznika v življenju otrok tudi podobico z obvestilom. Vendar pa se mi zdi, da konfeti še poleg podobice pri tem niso potrebni in da odgovarjajo le bolj mondanim željam. Razen tega predstavlja to nepotreben izdatek, ki je za bogate malenkosten, za revne pa občuten. Zato predlagam, da bi se vsi odrekli konfetom in dali tisti denar rajši za dobrodelne namene. Na svetu je na milijone in milijone otrok, ki dobesečno stradajo. Ali bi ne bilo bolje, da se spomnimo ob teh pristrčnih in velikih praznikih naših otrok, kot sta prvo sveto obhajilo in sv. birma, teh revnih otrok in skušamo po svojih močeh omiliti bedo vsaj enega izmed njih? Zato prilagam 2.000 lir, da jih v imenu svojega otroka, ki je tudi te dni prejel prvo sv. obhajilo, pa se je odrekel razdeljavanju konfetov, določite kakemu slovenskemu misijonarju ali misijonarki v Afriki ali kjerkoli, naj jih porabi za kakega revnega otroka. Mislim namreč, da je najbolje, da skušamo pomagati takim malim revežem v svetu preko naših slovenskih misijonarjev. S tem bomo pomagali tudi tem pri njihovem težkem in odgovornem delu ter dokazali, da mislimo nanje. Za uslugo se vam zahvaljujem.

N. H., Trst

Radi bomo objavljali imena tistih, ki bodo darovali namesto konfetov za ta ali za druge dobrodelne namene. Uredništvo.

Spoštovano uredništvo,

Rad bi vedel, kdo in kdaj si je izmislil slovensko zastavo belo-modro-rdeče in če ima sploh kako zgodovinsko podlago, ali pa temelji le na kakem domisleku posameznika. Meni namreč ne pove ničesar.

Rad bi tudi vedel, če jo je dovoljeno uporabljati v Italiji in ob kakšnih prilikah.

Poleg tega bi rad vedel, kdo si je izmislil barve italijanske zastave in če imajo kako zgodovinsko podlago ali simbolni pomen, ali pa je zelena barva v njej samo zato, da se razlikuje od francoske zastave z modro barvo.

Sergij C.

MALI OGLAS

Na prodaj je prazna dvosobna stanovanjska hiša z nekaj vrta.

Naslov je dobiti na upravi našega lista.

DVE SLOVENSKI NARODNI NOSI (gorenjski) sta naprodaj. Ponudbe poslati pod »Narodni noš« na upravo N. L.

I Tržaškega

PRESEDNIKU SVETA DEŽELE FURLANIJE-JULIJSKE KRAJINE

Deželni poslanec dr. Josip Škerk, je naslovil 1. junija na predsednika deželnega sveta Furlanije-Juljske krajine naslednji protest:

Podpisani predstavnik liste »Unione Slovena — Slovenska skupnost«, dr. Josip Škerk, sem dolžan, da Vam sporočim stališče slovenske manjšine do sestave komisije za določitev pravilnika, ki ste jo imenovali na seji 26. maja 1964.

Z obžalovanjem ugotavljam, da ste imenovali za člane omenjene komisije samo zastopnike večjih italijanskih strank. Takšno ravnanje je naletelo na grajo v slovenski javnosti, kar je razvidno tudi iz krajevnih slovenskih listov.

Občevseljavno demokratično načelo je, da pri tako važni izbiri sodelujejo in sodeločajo predstavniki vseh list, ker bi bilo le tako upoštevano mnenje vseh volivcev.

To ravnanje je tem hujše, ker je bilo prezrto in prekršeno načelo o enakopravnosti slovenske manjšine, ki ga vsebuje člen 3. posebnega statuta. Očitno je tudi, da je dežela Furlanija-Juljska Benečija dobila posebni statut prav zaradi obstoja slovenske manjšine v teh krajih, kar so poudarjali vodilni italijanski državniki na pogajanjih za sklenitev mirovne pogodbe in ob raznih drugih prilikah. Iz navedenega izhaja logičen zaključek, da bi moral biti v komisiji zastopnik etnične manjšine.

Ker pomeni Vaš uprep kršitev najosnovnejšega demokratičnega načela ter hkrati pravice slovenske skupnosti do primernega zastopstva in zaščite, sem prisiljen odločno protestirati proti ukrepu, ki ni vključil zastopnika slovenske manjšine v komisijo za določitev pravilnika. Zahtevam odpravo te krivice in da svet o moji vlogi nujno razpravlja ter glasuje na svoji prvi prihodnji seji.

Z odličnim spoštovanjem

dr. Josip Škerk

Nabrežina:

PRIREDITEV ŠOLSKEGA PATRONATA

V okviru 16. vsedravnega dneva šolskih patronatov so v torek odprli v prostorih nabrežinske osnovne šole razstavo risb in umetniških ročnih izdelkov z vseh srednjih in osnovnih šol ter otroških vrtec v devinsko-nabrežinski občini. Poleg zastopnikov nabrežinskega šolskega patronata, ki je dal pobudo za razstavo in tekmovanje v lahki atletiki, so se prireditve udeležili župan Albin Škerk, predstavniki šolskih oblasti, domači župnik Srečko Rejc in številni šolniki.

Po priložnostnih govorih predsednika šolskega patronata in župana Škerka so razdelili nagrade in diplome učencem, ki so razstavili najboljše risbe ali ročne izdelke. Nagrade in diplome so tudi prejeli učenci, ki so se odlikovali v športnem tekmovanju.

Razstava bo odprta do konca tega meseca.

II. REVIIA SLOVENSkih POPEVK TRST '64

V soboto 13. t. m., ob 21. uri in v nedeljo 14. t. m. ob 20.30 bo v Avditoriju II.

revija slovenskih popevk, ki jo organizira prosvetno društvo »Barkovlje«. Sodeloval bo zabavni orkester »Miramar« pod vodstvom Aleksandra Vodopivca. Režiral bo Adrijan Rustja. Napovedovala bosta Carmen Bandelj in Livio Valenčič.

Peli bodo Ljubica Berce, Miranda Caharija, Nora Jankovič, Neva Lukež, Anka Suga, Ida Ukmar, Odinea Zupin, Pino Hrovat, Tulio Možina, Ivan Sancin, Mario Sedmak, vokalni duet Teodor Jercog in Darij Lavriha ter vokalni kvartet Milka Milič, Jadranka Šuligoj, Marta Valetič in Savina Valetič. Na sporedu je 21 pesmi.

LEPA NAGRADA ZA LUČKO IZ NABREŽINE

Nabrežinska slovenska osnovna šola je prejšnji teden ponovno prejela lepo priznanje. Učenka 3. razreda Lučka Petelin je na 8. mednarodnem tekmovanju za otroške risbe, ki ga prireja Šolski patronat in turistična ustanova v znanem letoviščarskem kraju Forte dei Marmi, prejela bronasto medaljo in diplomo.

Na osnovi risb, ki so jih poslali učenci iz vse Italije in mnogih tujih držav, je posebna komisija povabila 35 učencev iz vse države, da se udeležijo tekme v risanju, ki je bila v četrtek, 27. maja. Iz tujih držav so na tekmo prišli trije učenci iz Češke, Francije in z Malte.

Mala Lučka, ki je stara 8 let, je za svojo risbo »Na Travniku« bila odlikovana, kot smo omenili, z bronasto medaljo. To je že drugi veliki uspeh, ki ga je v tako hudi mednarodni konkurenci dosegla nabrežinska slovenska šola in predvsem razred, ki ga vodi učiteljica Vlasta Legiša. Kot se še spominjamo, je njena učenka Mariza Škerk na lanskem tekmovanju v Forte dei Marmi prejela kar dve zlati medalji, in sicer absolutno nagrado ter nagrado za najboljšo risbo otrok, starih 7 let.

Mali Lučki za uspeh iskreno čestitamo. Vse priznanje pa gre tudi njeni učiteljici.

V NEDELJO 7. JUNIJA bo v MAČKOVLJAH pri Trstu PRAZNIK ČEŠENJ

Nastopajo domači pevski zbor (vodi prof. Mamolo), moški tercet, godalni kvintet, folklorne skupine v narodnih nošah itd. • Poleg češenj bodo na razpolago domač kruh in pršut ter vrsta domačih vin • V odmorih srečolov • Prireditve bo v gozdju nad vasjo • Začetek ob 16. uri • Vse bližnje in daljne rojake prijazno vabi na veselo srečanje vaška mladina • **Avtobusna zveza ob 13. in 15. uri.**

DESETLETNICA »GALEBA«

Mladinski list »Galeb« obhaja te dni 10-letnico izhajanja. Za ta jubilej izide posebna povečana številka, na katero že sedaj opozarjamo bralce priljubljenega mladinskega mesečnika, zlasti ker bo posebno zanimiva. Otroci jo bodo namreč sami napisali.

SLOVENSkim IZOBRAŽENCEM NA TRŽAŠKEM

V nedeljo, 7. junija, bo ob 10. uri v jezuitski kapeli (Trst, Via del Ronco 12, vhod: Via Marconi 32) skupna maša za slovenske izobražence. Po maši bo v dvorani predavanje:

Galilejev proces in novo razmerje med vero in znanostjo

Govoril bo Dr. JAKOB UKMAR

ZAHVALA SINDIKATA

Pedagoški odsek Sindikata slovenske šole se zahvaljuje vsem učiteljem, profesorjem in nastopajočim učencem, ki so pripravili obe šolski prireditvi v Avditoriju dne 17. in 31. maja t. l. Napovedana razstava risb je morala zaradi tehničnih ovir odpasti.

ŠOLA GLASBENE MATICE

priredi nastope gojencev:

V soboto, 6. junija, ob 20. uri v Ljudskem domu v TREBČAH

in

V nedeljo, 7. junija, ob 17. uri v dvorani PD Igo Gruden v NABREŽINI.

Sodelujejo solisti, mladinski pevski zbor in orkester harmonik. **VLJUDNO VABLJENI!**

ČESTITAMO!

V cerkvi na Revoltelli v Trstu sta si v torek, 2. t. m., obljubila večno zvestobo gđ. Ondina Majcen in gospod Davorin Tavčar. Mladoporočencema, ki sta naša zvesta sotrudnika, želita uredništvo in uprava Novega lista mnogo sreče v novem življenju.

POROKA

23. maja sta se poročila v Nabrežini g. Gregor Pertot, napovedovavec radia Trst A, in gđ. Rožica Terčon, hčerka znanega trgovca in bivšega župana g. Josipa Terčona iz Nabrežine. Čestitamo!

Beneška Slovenija

CEDAD

V polovici junija, od 13. do 15., organizira krajevno turistično društvo veliko razstavo tipičnih domačih vin. Kmetijski strokovnjaki se že dolgo časa borijo, da bi dvignili kvaliteto furlanskih vin, seveda tudi iz slovenskih podgorjskih krajev, in da bi poenotili različne vrste ter uradno zavarovali njihovo značilnost.

V omenjenih dneh bo v Čedadu tudi velik shod alpinov iz treh Benečij. Pričakuje se velik dotok tujcev. Zato je zveza trgovcev pozvala vse svoje člane, naj okraše izložbena okna pod geslom vina in alpinov. To je zopet ena izmed koristnih pobud za trgovski razvoj starega Cedadat.

ZAHTEVE KMETOVAVCEV

Novo ustanovljena dežela ima ob svojem rojstvu marsikatero težavo. Skrbi povzročata tudi vprašanje, kako in kje naj bodo nameščeni glavni deželni uradi. Kot je že določeno, jih bo večina imela svoj sedež v Trstu. S to namero pa nikakor niso vsi zadovoljni, najmanj pa kmečki gospodarji obširne videmske pokrajine.

Prejšnji teden so se zbrali v Vidmu na zborovanje člani Zveze neposrednih obdelovalcev. Na seji so odločno zahtevali, da morajo imeti uradi deželnega oddelka za kmetijstvo svoj sedež v Vidmu in ne v Trstu. Svoj sklep utemeljujejo z dejstvom, da je videmska pokrajina najbolj poljedelska od vseh treh pokrajin v deželni sklopu. Sklicujejo se tudi na člen 34 zakonika o deželi, ki dopušča decentracijo deželnih uradov. Skoro ni dvoma, da bodo videmski neposredni obdelovalci uspeli v svoji nameri.

STEVERJAN

Kmetijsko-zabavna prireditev na Bukovju je prav dobro uspela v moralnem in gnotnem oziru, čeprav je vmes tudi dež malce motil. Prireditev se je pričela na praznik v četrtek z otvoritvijo vinske in strojne razstave.

Goste je najprej pozdravil mlad fant v imenu društva in mladine, nato pa je odborov predsednik župan Podveršič izrekel dobrodošlico oblastem v obeh jezikih in je prerezal trak čez cesto. Omeniti moramo, da je prejelo društvo za razdelitev kot nagrade zlato kolajno od prefektore, častne pokale pa od goriškega Monta, Združenja direktnih obdelovalcev, od pokrajine in od Trgovinske zbornice.

Svoje delo je brž nastopila komisija za oceno razstavljenih vin. Vzela je devet najst vzorcev, katere je ocenila do ponedeljka in priznala nagrade briškimi vinogradnikom, katere bodo v nedeljo razdelili.

Gospodarji in velika množica iz vseh krajev je pridno pokuševala dobro kapljico in zalivala okusno pečene piščance — saj jih je zginilo v pripravljenih želodcih menda kar dva stota. Potem pa je sledil zabavni program. Godba s Proseka je krepko urezala »Iz bratskog zagrljaja«, da je kar vse vžgalo. Nastopila je tudi folklorna skupina iz Ločnika, in sicer brezplačno, v znak prijateljstva med furlanskimi in slovenskimi sosedi. Dosti smeha je zbudil tudi furlanski rojak s svojo pesmijo na čast

- **Hanalška dolina**

PONTEBA

Tisti ostri ovinek pod pokopaščem pred Pontebo je povzročil že celo vrsto hudih cestnih nesreč. Ni dolgo tega, odkar je na tistem mestu zgubil življenje mlad alpski častnik.

V soboto se je prav tam zopet pripetila huda nesreča. Z velikansko silo sta trčila drug v drugega dva avstrijska avtomobila. Oba sta se držala tudi preveč izven svoje smeri. Zaradi ovinka šoferja tudi nista imela odprtega razgleda in nesreča je bila neizogibna. Oba avta sta se kar stlačila, vsi potniki 5 po številu in doma z Dunaja, so pa težko poškodovani. Na prometni in preozki cesti s Pontebe proti Vidmu je prišlo v soboto še do drugih večjih ali manjših cestnih nesreč.

KORITA

Ta zaselek je sicer majhen, saj šteje le nekaj nad 50 ljudi in se tudi nahaja prav na koncu rezijanske doline, že ob državni meji. Menda je bila kriva prav ta samotna in odročna lega kraja, da niso imeli prebivalci do zadnjih dni električne luči in so si svetili še po starem.

Občinska uprava je končno le poskrbela tudi za to vasico in jo prestavila v sodobni svet. Začeli so postavljati električni vod, ki je bil v ponedeljek slovesno odprt. Dela so se začela že pred dvema letoma. Napejljava je dolga 6 kilometrov, celotno delo je pa stalo okrog 11 milijonov lir, katere je krila deloma občina, deloma pa Karnijska skupnost.

Za povezavo obmejnih vasi s svetom manjka pa še marsikaj, predvsem pa še telefon.

Stevejancem. Zvečer se je pa mladina zavrtela ob zvokih kvinteta.

Razume se samo po sebi, da so iztočili na stojnicah precejšnjo količino vseh vrst briških vin; sodijo, da ga je šlo preko 16 hektolitrov. Bogat je bil tudi srečolov. Prva dva dobitka sta bila dva tolsta prašička. Prvega je zadel znani štandreški mesar.

Razstave so bile odprte do ponedeljka. Domači fantje so si pri njih postavili kar poseben šotor za stražo. Orožniki so ves čas vzorno skrbeli za red.

Prireditelji so imeli ves čas dela čez glavo, a se jim vidi, da so večji organizatorji, za kar jih je treba pohvaliti.

ZANIMIVO SREČANJE

V soboto popoldne je povabil goriški klub rotarijancev na sestanek srednješolce zadnjih letnikov in ravnatelje višjih srednjih šol. Na sestanek je prišlo deset abiturientov, ravnatelj slovenskih šol Rožič, Menghini, ravnatelj italijanskega liceja ter člani klubovega vodstva. Namen tega srečanja je bil spoznati težnje abiturientov za bodoči poklic ter jim dati navodila v tem smislu.

Dvogovor med dijaki in zlasti z obema ravnateljema je bil izredno zanimiv. Dijaki so pokazali svoja nagnjenja v prvi vrsti za znanstvene in po njihovem mnenju praktične fakultete. Vendar je pa dvogovor izzvenel v težnji, da mora dijak najprej izoblikovati svojo celotno osebnost in potem preiti na specializacijo. Sestanek je ugodno uspel, ker so dijaki dobili na vsako vprašanje jasen odgovor.

NATEČAJ

Državna ustanova za ljudske in šolske knjižnice je razpisala natečaj za sestavo čitanke za V. razred slovenskih osnovnih šol v Trstu in v Gorici. Ustanova je poverjena od prosvetnega ministrstva za ta natečaj. Besedilo in obseg mora biti ustrezen veljavnim predpisom.

Udeleženci natečaja morajo izročiti besedilo, natipkano v dveh izvodih, v roke ravnatelja Državne knjižnice v Gorici dr. Manzinija, predstavnika Ustanove, do 31. avgusta t. l. Čitanko bo odobrila posebna

Iz Goriške

ministrska komisija, sestavljena na predlog goriškega in tržaškega šolskega skrbnika.

Odobreno delo bo nagrajeno s 500 tisoč lirami, v katere so pa všteti stroški za ilustracije in ev. odškodnine za avtorske pravice. Natečaja se morejo udeležiti samo italijanski državljani.

OBMEJNO SREČANJE

V nedeljo se je zbralo v Mirnu nad 1000 ljudi, v prvi vrsti mladina, h prvemu športno-kulturnemu srečanju obmejne mladine. Dopoldne so se pomerili v nekaterih športnih panogah Mirenci, Sovodenjci in Gorčani.

Zvečer pa je bila v De'avskem domu mogočna revija pevskih zborov iz Nove Gorice, Mirna, Šempetra in Branika. Z naše strani so pa nastopili otroški zbor iz Štandreža, pevci z Do'la-Poljan in Steverjana ter zbor iz Ronk, ki deluje komaj nekaj mesecev, a že čvrsto nastopa. Slišali smo tudi Trio iz Steverjana in orkester Nomadi.

Na koncu sporeda so združeni zbori bučno zapeli dve skladbi, ki sta izzvali navdušeno odobravanje. Udeleženci so se zadovoljni razhajali v zavesti, da še vedno družijo naša pesem vse brate ob meji.

SMRT

V soboto zvečer se je po mestu razširila žalostna vest, da je umrla v bolnišnici gospa Antonija Premrou, rojena Rejec. Dobra in vsem priljubljena gospa je umrla v bolnišnici na posledicah operacije, potem ko je že vse kazalo, da bo v nekaj dneh prišla domov. Pokojnica, doma iz Tolmina, je soproga znanega upokojenega davčnega svetnika Maksa Premroua in sestra našega sodelavca Alberta Rejca. Eden izmed sinov Jurko, je še mlad po nesreči utonil v Soči, poročena hčerka Iva je pa profesorica, prvi sin je pa padel v zadnji vojni.

Pogreb rajne gospe je bil v ponedeljek popoldne iz bolniške mrtvašnice na pokopališče. Vsi prijatelji in znanci pošiljajo globoko sožalje gospodu Maksu, gospe Ivi in vsem sorodnikom. Sožalju se pridružuje tudi naše uredništvo.

O naši deželi - ime Gorica

Te dni je izšla v Vidmu posebna knjiga o novi deželi Furlaniji-Juljski krajini. V njej je podal sestavljačec dr. Fornasir zgodovinsko-zemljepisno in gospodarsko-umetnostno monografijo o novi deželi.

V knjigi govori tudi o zgodovinskih začetkih mesta Gorice in moramo dostaviti, da precej objektivno, česar se doslej niso držali tudi mnogi domači italijanski historiografi. Kot primer navajamo njegov uvod v zgodovino Gorice. Tu pravi o imenu mesta sledeče: »Prvo naselje je nastalo na griču, ki je dal pozneje ime mestu: »Gorizia«, to je majhen grič.«

Izvor imena je torej tudi po Fornasirjevem menju iz slovenskega korena, kajti gorica pomeni le v slovenskem jeziku mali grič in ne v kakem drugem, še najmanj v italijanskem ali furlanskem.

Sicer pa imamo nesporen dokaz o slovenskem izvoru toponima Gorica že v darilni listini cesarja Otona III. z dne 28. aprila leta 1001., kjer je zapisano: »Damus et donamus... medietatem unius castelli dicti Silicani et medietatem unius villae quae sclavonica lingua vocatur Gorizia...« V prevodu: »Dajemo in darujemo... polovico enega gradu imenovanega Silicanum in polovico pristave, ki se imenuje v slovenskem jeziku Gorizia.« Darilna listina oglejskemu patriarhu in goriškemu grofu navaja ime po tedanji spačeni ortografiji: Gorizia-Goriza-Gorica. Dostavek »quae sclavonica lingua vocatur...« je pa še bolj nedvomen dokaz, da je že pred devetimi stoletji in pol veljalo kot uradno sloven-

(Nadaljevanje na 7. strani)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nagrade RAI za radijske igre

Radio Trst A - slovenski oddelek je razpisal 25. januarja 1964 natečaj za izvirna radijska dramska dela. V petek 29. maja je priredil v novi palači svečani večer ob podelitvi nagrad. Večera so se udeležili kulturni predstavniki iz Trsta in nekaj tudi iz Gorice ter zastopniki tiska.

Zbrane goste je najprej pozdravil ravnatelj tržaške radio-televizijske postaje inž. Candu si, ki je poudarjal kulturne stike med obema obmejnim narodoma.

Za njim je podal poročilo o natečaju predsednik komisije prof. Martin Jevnikar. V uvodu je poudaril, da je danes praznik slovenske besede, afirmacija naše dramske umetnosti. Ko je Italijanska Radiotelevizija razpisala natečaj za slovenska izvirna dela, je razladal v Trstu in v Gorici veliko zanimanje. Natečaj je bil pridržan samo slovenskim avtorjem, ki stalno bivajo v Italiji, dela pa so morala biti izvirna, neobjavljena in neizvedena. Mnogi so se zaskrbljeni izpraševali, kakšen bo odziv.

Vendar pa je uspeh natečaja izpolnil vsa pričakovanja, če jih ni celo prekosil. V predpisanem roku je prišlo na Radio kar 19 del.

Na svoji prvi seji si je komisija začrtala smernice, ki so naslednje: Dela, ki prihajajo v poštev za nagrado, morajo ustrezati natečaju, t. j. napisana morajo biti nalašč za radijsko izvedbo, v umetniškem in oblikovnem pogledu pa morajo dosegati višino sodobne dramatike — skratka, odloča samo umetniška kvaliteta. Nobenih drugih omejitev ni bilo. Nobeno delo ni bilo odklonjeno zaradi vsebine ali ideje, povsod je odločalo le umetniško dramsko načelo.

Končno se je izoblikovala naslednja slika 19 iger, ki so prišle na natečaj:

3 dela dobijo razpisane nagrade,

5 del pa predlaga komisija za izvedbo.

Uspeh je brez dvoma zelo zadovoljiv, saj je skoraj polovica del na taki višini, da zasluži uprizaritev in bodo obogatila slovensko dramatiko, predvsem radijsko, ki je šele v nastajanju.

Prvo nagrado je dobila drama »ZADEVA JE KONCANA«, ki je prišla pod psevdonimom »Repentabor«. Dejanje se odigrava v prvih povojnih letih, odkriva pa tudi dogodke iz medvojnih let, ko je nekdo izdal demokratskega politika Bergmanna. Casnikar Lange išče krivca in ga najde v osebi sedanjega notranjega ministra; ta od strani tudi časnikarja in tako je »zadeva končana«. Drama je spretno in tehtno zgrajena, vsebinsko zanimiva in zgoščena ter vedno napeta. Osebe so žive in nazorne, psihološko poglobljene in vzete iz resničnega življenja. Njihov dialog je tekoč, prožen, izpiljen, utemeljen in je resničen nosilec dejanja. Vsebinsko in oblikovno je drama psihološko realistična, z močno človečansko noto, obsoja nasilje in teži za svobodoljubno ureditvijo države. Napisana je nalašč za radio in avtor je izbral vso lestvico pisanega radiofonskega izražanja, da dejanje svojih junakov poglubi in poži. Avtor te drame je: FRANC JEZA, ki dobi nagrado 200.000 lir.

Drugo nagrado je dobila radijska igra »Voda sprave« s psevdonimom »Vdor svetlobe«. Nemški zemljepisec, ki je bil med vojno mobiliziran in bi moral odkriti neko partizansko bolnišnico ob vodi, pa je ni hotel, se je po vojni vrnil v kraj dogodkov, se srečal z bivšim ranjencem iz te bolnišnice — in postala sta prijatelja... Voda sprave je pesniško navdihnjena igra z velikim poudarkom humanosti, navezanosti na življenje in ljubezni do sočloveka. Zgodba je doživeta in razgibana, jezik izčiščen in učinkovit. Liki pripadajo trem narodom in so po značaju, izobrazbi in političnih ciljih različni, vendar se na koncu zedinijo v medsebojnem razumevanju in ljubezni.

Igro »Voda sprave« je napisal: ALOJZ REBULA, ki dobi 150.000 lir.

Značilno je, da sta obe prvi deli z medvojno tematiko. V času, ko se slavijo obletnice odporništva, je to pomembno dejstvo in dokazuje, da takratne izkušnje niso pozabljene. V poplavi literature s podobno tematiko, ki je vse prepogosto napisana z več ali manj črno-belo tehniko, sta se naša avtorja izognila te napaake. Prikazala sta resnične ideale odporništva, ki je šlo v boj za

človekovo telesno in duhovno svobodo, za prijateljsko sodelovanje in sožitje med vsemi ljudmi in narodi.

Tretjo nagrado je dobila radijska igra »Miramarski vodnjak želja«, ki jo je poslal Tugomer. Pripoveduje, kako mečejo ljudje v miramarski vodnjak želja drobiž in kako se nekatere njihove želje srečno ali nesrečno uresničijo: deklica bi rada postala Sarlota; tovarnar bi rad razširil svoje podjetje na škodo drugih; mati, ki ima neozdravljivo bolnega otroka, bi ga rada s smrtjo rešila trpljenja; mladoporočenca prosita za prvega otroka. — Igra sicer nima pravega stilnega ravnovesja, ker gre za realistične zgodbe v pravljicnem okviru, vendar je po zamisli izvirna, psihološko utemeljena in v nekaterih prizorih globoko človečanska ter pretresljiva. Kot pove že naslov, je lokalizirana v Miramaru, kar bo za poslušavce posebno privlačno.

Igro je napisal: JOZKO LUKES, ki dobi 100.000 lir nagrade.

Po številu svojih priznanih pisateljev, skladateljev in slikarjev prispevamo Slovenci v Italiji že danes tehter delež k rasti slovenske kulture. Naša dolžnost je, da vsi skupaj še nadalje razvijamo in poglobljamo to delo, za katero nam nudijo sredina, v kateri živimo in stiki z romanskim svetom, ki ga neposredno dojemamo, svojstvene pogoje.

Po razdelitvi nagrad je povabil ing. Sancin v imenu vodstva radijske postaje vse navzoče na zakusko ob kateri so si italijanski in slovenski gostje izmenjali mnogo vzpodbudnih misli.

Kulturne novice

KULTURNE IZMENJAVE

Zelo razveseljiv je pojav, da se nič več samo ne govori o kulturnih izmenjavah in o naših krajih kot o mostu med Jugoslavijo in Italijo, ampak da se take izmenjave res tudi izvajajo.

Kaže, da ima pri tem še več zaslug: videmska pokrajina kot goriška. Zadnjič smo pisali o gostovanju videmske filharmonije v Ljubljani. Danes pa moramo z veseljem zabeležiti obisk ljubljanske filharmonije v furlanski prestolnici. Prejšnji teden je nastopila z živahnim uspehom v videmskem avditoriju. »Messaggerov« glasbeni kritik piše o ljubljanskem orkestru, da »ga je treba občudovati zaradi resne priprave, ubranosti, popolnega zvočnega zlitja lokov, jasnosti podajanja in lepe glasovne kvalitete«. Posebej še pohvali mojstra Sama Hubada. Orkester je izvajal skladbe Marijana Lipovška, Stravinskega in Čajkovskega. Po živahnem aplavzu je moral dodati še Gotovčevo »Kolo«.

Po koncertu so priredili Videmčani ljubljanskim gostom odlično sprejem v Palacehotelu.

—0—

ARHITEKT J. VURNIK — 80-LETNIK

Veliki slovenski arhitekt Ivan Vurnik je obhajal te dni svojo 80-letnico. Svoj čas je arhitekt Vurnik preživel na ljubljanski univerzi, zdaj, ko je v pokoju, pa živi v svojem domačem kraju v Radovljici.

„MOST“ še niha

Te dni je izšla druga številka tržaške revije »Most«. Kot uredniki so tokrat podpisani Lev Detela (glavni urednik), Stanko Janežič, Aleš Lokar, Drago Stoka (odgovorni urednik) in Vladimir Vremec, med sodelavci pa ne najdemo več koroškega literata Bora Kostaneka, ki se za znano izjavo v listih odrekel »Mostu«, ne da bi živ krst razumel zakaj. Novo ime v tej številki pa je Humbert Pribac, slovenski pesnik v Avstraliji, ki je poslal dve pesmi: »Izseljenci« in »Sprevod brez oltarja«, ki učinkujeta, kljub temu, da sta po motu in izrazu preprosti, kot zeleni oazi na tistega, kdor paide iz idejne pustinja s surrealističnimi fatamorganami večine današnje slovenske poezije.

Lev in Milena Detela sta prevedla dve pesmi znanega, zdaj že pokojnega nemškega pesnika in pisatelja Hansa Carosse »Sanjarija« in »Nebo v vodi«, polni nekoliko romantičnega občutja narave in življenja, pa tudi lepote. Prevajavca pesnika tudi nakratko predstavljata, ker je ostal dozdej v prevodih nedostopen slovenskim bralcem, čemur je kriva, kot menita, druga svetovna vojna. Prav sta storila, da sta napravila vsaj prvi korak do tega, da spoznamo Slovence tudi tega velikega nemškega pesnika.

Zamudniški surrealizem

Prispevka Milene Merlak Detela »Sončni klovn« in »Letoviščarji« sta označena v kazalu kot »prozi«, vendar sta v resnici pesmi v prozi, pravi eksploziji pesniškega surrealizma in fantazije, toda tako zaprti navzven (»hermetični«, bi dejali v Italiji) in tako izumetničeni v izrazu, da bosta ostali ogromni večini bralcev nerazumljivi. Medtem ko so mnogi stavki zelo lepi, čeprav je težko uganiti njihov smisel in še bolj njihovo medsebojno zvezo, pa v nekaterih zdrkne nekoliko v banalnost (n. pr. »Kuhalnica obvisi v zraku — nad soncem«).

V taki surrealistični liriki v prozi se je poskušil tudi Stanko Janežič, vendar mnogo bolj negotovo kakor Milena Merlak Detela, tako v izrazu kot v primerah. Tudi njemu tupatam zdrsne v izrazu in tudi pesniška fantazija ga pusti nekoliko na cedilu, kot v stavkih »Zazehal sem nenadoma in vsi so padli v moje žrelo« ali »Odkriti hočem os človeka na pladnju (!) bivanja...«. Vendar pomeni ta njegova pesem v prozi »Na pragu dveh svetov« poskus razvoja njegove poezije, čeprav se nam zdi, da ne odgovarja njegovemu pes-

niškemu temperamentu in doživljanju in da ni kakor ne dosega tistega, kar je pokazal v svoji zadnji knjigi »Moja podoba«.

V splošnem pa vpliva ta surrealizem v pesniških prispevkih v »Mostu« nekoliko prisiljeno in tudi že nekoliko zastarelo glede na dogajanje v svetovni avantgardni poeziji in si ga je mogoče razlagati z običajnim zamudništvom v slovenski literaturi in morda tudi s tem, da verjetno tudi v poeziji razvojnih stopenj ni mogoče preskakovati.

Pripovedne proze v tej številki pravzaprav ni, če ne štejemo za tako Beličičevega ljubeznivega, stilistično kultiviranega, a umetniško nezahtevnega kramljanja v satiričnem in rahlo humorističnem ključu »Obiski«, ki je tudi zajeto iz območja njegovega domačega sveta, katerega zmotijo vse prepogosto obiski od vseh strani. Vendar pa to ni aktualna pripovedna proza, kakršno bi pričakovali v reviji »Most« in kakršno je vsaj do neke mere obetala novela Aleša Lokarja v prvi številki »Mosta«. (Dokaz njene aktualnosti je bilo celo dejstvo, da je vzbudila toliko in tudi nepravilne reakcije, tako da so se nekateri zaleteli celo v kritiko, ki je zapisala, da je Lokarjev advokat na izletu »prestopil meje konvencionalne morale«, ko pa je vendar jasno, da pod konvencionalno moralo ni kakor ni mišljena katoliška morala, ki ne more biti, če je zavestna, nikdar konvencionalna, ampak le prevladujoča morala v določenem okolju, neglede na njen ideološki predznak, katere se ljudje drže iz interesa in ozira do drugih in niti zaradi notranjega prepričanja ter se ji skušajo zato odtegniti, kadar pridejo iz okvira domačega okolja. Lokar se je očitno ponorčeval le iz take dejanske »konvencionalne« morale).

Beličič se zapira v varnost

Ob tej priložnosti naj zapišemo, da opažamo pri Beličiču ravno obratno pot, kot bi mu jo želeli, namreč da se vedno bolj umika v idiličnost domačega življenja, čeprav si v tem varnem krogu privošči včasih tudi ironično in kritično razmišljanje o tistem, kar se dogaja zunaj njega. Zeleli pa bi mu, da bi tvegal končno drzen izpad iz te varne trdnjave, v katero se je zaprl, pa naj bi bil tak izpad umetniško še tako nevaren. Za njegovo drihovitost, ironijo, razgledanost in stilistično moj-

(Nadaljevanje na 9. strani)

GOSPODARSTVO

Upadanje nemškega uvoza iz Italije

Zahodna Nemčija je glavni uvoznik povrtnin in sadja iz Italije. Skoraj 60% tega italijanskega izvoza gre v Nemčijo. Lansko leto — 1963 — pa se je ta izvoz v Nemčijo zelo skrčil in zastopnik bavarskih uvoznikov Damm je posredno povedal vzroke, ko je izjavil: »Zmanjšanje nemškega uvoza sadja in povrtnin iz Italije, kot se je pokazalo lansko leto, bo postalo še bolj občutljivo, če italijanski kmetje ne bodo izboljšali svojih proizvodov.« Dodal je, da postaja vedno bolj živa konkurenca glede sadja in povrtnin iz novih držav. Damm je zaključil svoje izjave: »Nemci hočejo proizvode po svojem okusu, najboljše kakovosti in ti proizvodi morajo biti okusno predstavljeni.«

Italijansko časopisje — posebno strokovno — priporoča italijanskim izvoznikom naj ne pozabijo na navedene 3 točke, a ti se izgovarjajo, da se večkrat ponavljajo dotične točke, če se hoče nekaj skrivati za bregom.

Italijanskemu izvozu sadja in povrtnin v Nemčijo delajo konkurenco najrazličnejše države. Glede povrtnin je hud konkurent Bolgarija, posebno glede svežih paradiznikov, katere izvažajo spomadi prej kot Italija. Sploh pa dobiva Nemčija blago iz vseh mogočih držav in dober dobavitelj je

PRAŠIČJE MESO TUDI ZA STARE IN MLADE

Strokovnjaki danes ne trdijo več, da je vse prašičje meso nevarno za občutljive želodce in še posebej za starejše ljudi, ki bi se morali braniti prašičjega mesa in slanine.

Vedno več je zdravnikov, ki trdijo, da je rdeča gnjat brez belih mastnih plasti, primerna za vsak želodec. Sedaj mnogi trdijo, da je meso mršavih, mesnatih prašičev enako koristno kot piščančevina. Tudi skušajo rediti take prašiče, ki imajo mnogo mršavega mesa in samo tanko plast slanine. Kot izhodišče za to rejo služi pasma »landrace«, ki je danskega izvora, a je razširjena v vseh severno-evropskih državah in se sedaj širi tudi v Italiji in Jugoslaviji.

RAZSOLITEV MORSKE VODE

Znanstveniki — posebno klimatologi ali vremenoslovci — že več časa trdijo, da se hitro bližajo časi, ko bo na svetu primanjkovala sladka voda. Zato pa v mnogih obmorskih državah skušajo odkriti postopek, ki bi dovolil, poceni spremeniti slano morskovo v sladko. Zdi se, da so Amerikanci — in mogoče še bliže Judje v Izraelu — prav blizu praktične rešitve tega vprašanja, saj imajo že danes naprave, ki razsolijo mnogo slane morske vode. Predsednik ZDA Johnson je zahteval od parlamenta nakazilo 12,9 milijona dolarjev (nad 7,5 milijard lir) za zgraditev velike tvornice, ki bo razsolila dnevno 8 milijonov litrov morske vode v sladko. Ta tvornica bi morala delovati že prihodnje leto.

Španija. Zanimivo je, da Nemčija sploh ne kupuje italijanskih pomaranč, marveč španske, portugalske in še palestinske posebej (iz Izraela), kjer gojijo druge sorte. Italijani so že uvideli, da se morajo usmeriti na te sorte, kar pa ne gre tako hitro, posebno ne pri današnjem stanju italijanskega kmetijstva.

— 0 —

»DEVIŠKE ZEMLJE« V KAZAKISTANU — PUŠČAVA?

Mnogo hrupa je vzdignil Hruščov s predlogom in sklepom obdelati 30 milijonov ha »deviških zemelj« (= nikdar obdelanih) v Kazakistanu. Nepregledne množice dijakov in delavcev so bile tja premeščene. Začeli so trudapolno delo v zelo neugodnih pogojih, saj niso imeli ne bivališč ne cest. Vsega skupaj so imeli eno srednje dobro letino, mnoge letine niso vrnille niti semena. Najhujše pa grozi, oziroma je v teku sedaj, ko se 3 milijoni ha že spreminjajo v puščavo: veter odnaša rodovitno prst in na mestu ostaja samo pesek. Pravijo, da je pesek uničil tudi 70% sibirskeske stepa, katero so začeli obdelovati.

Podoben slučaj je bil pred desetletji v ZDA, kjer so se v par letih velike žitne površine spremenile v puščavo, katero polagoma krčijo s pogozdovanjem. Čudno, da niso Rusi tega vedeli. Glede ruskih težav pri nabavi krušnega žita krožijo v Rusiji med drugimi tudi naslednje krilatice: Prva: Hruščov dobi Nobelovo nagrado! Zakaj pa? Ker se mu je posrečilo sejati v Rusiji in žeti v ZDA.

Druga: Komunisti smo se odpovedali borbi proti kapitalizmu! Zakaj pa? Kam pa naj bi drugače hodili kupovat manjkajoče krušno žito?

Barvanje črnega vina

Vprašanje: Vinogradnik iz Brega pravi: Ker je vino imelo malo barve, sem mu dodal zgoščeno vino (enocianin), in sicer za 400 lir na hl, nekaj v prahu in nekaj v tekočini. Vinu ni to prav nič pomagalo. Saj je še vedno redko, zdi se mi celo, da je še nekaj barve zgubilo. Kaj je temu vzrok?

Odgovor: Pravite, da ste dali za 400 lir enocianina na hl, deloma v prahu, deloma v tekočini. S tem ni povedano, kakšne množine so to bile, ker enocianin ni ves enak in ga ne prodajajo vsi po isti ceni. Vinom dodamo navadno 1/2 do 2 kg enocianina v tekočini ali 30 do 50 gramov v prahu. Enocianin ni kemikalija, marveč naravna snov, napravljena iz jagodnih lupin. Kemikalija je umetna barva, kot je Bordò rdečilo, katerega tudi rabijo za barvanje rdečih vin. To je v Italiji prepovedano. — Nadalje rabite izraz »zgoščeno vino« za »enocianin« in ni izključeno, da to, kar ste dodali, sploh ni bil enocianin. Mogoče tiči tu vzrok, da barvanje ni pomagalo. Je pa še več drugih razlogov, in sicer: Bolno vi-

ZELO ZADOVOLJIVA PŠENIČNA LETINA

Računajo, da bo letošnja pšenična žetev dala okoli 95 milijonov stotov zrnja in da bo približno enaka predlanski, a mnogo višja od lanske, ko je pridelek znašal skupno nekaj nad 80 milijonov stotov. Z letošnjim pridelkom bo krita domača potrošnja, ki znaša okoli 82-83 milijonov stotov; 8-9 milijonov bo šlo za seme, tako da bo ostal še kakšen milijon stotov za rezervo. Cena bo približno ista kot lani, ker ni bil dosežen med ministri SET-a sporazum za enotno ceno v vseh državah. Enotni ceni, ki bi bila precej nižja od sedanje, se je uprla predvsem Nemčija, ki daje svojim pridelovalcem pšenice posebne premije. Ta nemški upor je kar prav prišel tudi italijanskim žitorejcem, ki bodo dobili tako za svojo pšenico višje cene, kot so bile predlagane.

O naši deželi - ime Gorica

(Nadaljevanje s 5. strani)

sko ime Gorica. O slovenskem izvoru imena Gorica, dokazanem etimološko in iz zgodovinske listine, govorimo tudi zato, ker so celo nekateri italijanski pisatelji prinesli podmeno, da izhaja beseda »Gorica« iz gotskega guar ali guor, kar pomeni bramba, braniti; nadalje izvajajo, da tiči koren guar — tudi v italijanski besedi guardia ali po naše bramba. Tudi če bi vse to bilo res, si ne moremo razložiti, kako skoči iz besede guardia — Gorica. Se manj pa more pritrditi še tako naivna pamet podmeni, da je nastalo ime Gorica iz Gorizia, to pa po čudni metatezi iz Noritia (beri: Noricija), katere naj bi imela svoj izvor v imenu starorimske province Noreia.

Pravilno je le to, kar trdi etimologija, listina in sedaj pošteno tudi dr. Fornasir, da pomeni Gorica naselje na gorici ali na malem griču. To pa je zopet dokaz, da so tod prebivali že v najstarejših časih — Slovenci in da imajo tudi v sklopu nove samoupravne dežele svojo staro domovinsko pravico.

no ali vino v kipenju ne sprejme barvila in ga vrže v drožje. Zato je potrebno taka vina najprej ozdraviti — Vaše je bo'no, ker izgublja barvo —, pri kipečih vinih pa je potrebno počakati, da kipenje preneha — Vašemu vinu bi najbrž zelo koristili 2 kocki »enososine« na hl, ki bi s svojim žveplom vino nekoliko razkužili in dodali vinu nekaj čreslovine — tanina in citronove kisline. Šele čez kakšen teden pozneje bi vinu lahko dodali enocianina. Preden pa dodamo tega, moramo dodati vinu — posebno če zgublja barvo — 30 do 50 gramov vinske kisline (acido tartarico) na hl. Vinsko kislino najprej raztopimo v vinu, zlijemo v sod in dobro premešamo. Šele nato dodamo enocianina. Tekočega kar premešamo v brentici z nekoliko litri vina in zlijemo k ostalemu vinu ter premešamo. Enocianin v prahu pa raztopimo v kakšnem litru mlačnega vina, premešamo z večjo količino drugega vina in zlijemo k ostalemu vinu v sod in tam prav dobro premešamo.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

»Medtem je kralj nagovoril poslanca Podgornika, ki se je predstavil kot zastopnik goriškega volilnega okraja. Kralj je vprašal z velikim zanimanjem, kako napreduje vzpo-

112

Dr. E. BESEDNJAK

stavitveno delo na Goriškem, in omenil svoje spomine iz bojev okoli Gorice, češ da ni čuda, da ni ostala nobena hiša neprizadeta.«

»Kralj je spet omenil vojno škodo in naši poslanci so mu odgovorili, da se rešitev tega žgočega vprašanja že predolgo zavlačuje. Na koncu se je kralj dotaknil tudi podobnosti našega jezika s srbskim, nakar je poslanec Stanger omenil, da je jezik v Istri enak srbskemu.«

SPREJEM V GORICI

Na obisku v Gorici je kralja pozdravil župan dr. Bonne. Sprejem je bil na Travniku v hiši civilnega komisariata. Poleg drugih sta bila sprejeta poslanca Podgornik in Lavrenčič ter senator Bombig. Vladarju so bili predstavljeni člani izrednega deželnega odbora goriškega, med katerimi mene ni bilo.

V smislu sklepa Županske zveze se pretežna večina županov Goriške ni udeležila sprejema v Trstu, češ da leži mesto izven meja dežele. Pač pa je javila civilnemu komisariatu, da se hoče udeležiti sprejema v Gorici, čemur so se oblastniki protivili. Poslanec Podgornik in predsednik Županske zveze Mikuž ter podpredsednik Kovač so posredovali in opozarjali na neugodni vtis, ki ga more napraviti odklonitev. Tudi posredovanje dr. Pettarina je ostalo brez uspeha.

Po pozdravu je kralj z zadoščanjem poudaril našima poslancema, da je slšal med potjo mnogo »živio-klicev« in tudi vzklikov Črni gori. Nato je zopet vprašal, če so velike razlike med našimi narečji in onimi v Črni gori, nakar sta mu poslanca odgovorila, da se morejo celo preprosti ljudje v

obeh narečjih z lahkoto med seboj sporazumeti.

Z ozirom na pogovor v Trstu je kralj potrdil, da je opazil, kako občvva poškodovanih poslopij na deželi res počasi napreduje. Nato sta poslanca izrazila zaupanje tudi v kraljevo pomoč v vseh naših potrebah. Kralj je nato izrekel svoje zagotovilo in pripomnil, da Italija ne bo tlačila nikogar.

BESEDA SLOVENCEV

Resničnost je bila drugačna. Ravno v č s kraljevega prihoda v naše kraje je rimska vlada dovolila v Trstu, da so sodnije prepovedale pismeno in ustno uporabo slovenskega in hrvatskega jezika.

Gotovo je, da bi italijanski državljani radi najprisrčneje pozdravili kralja, toda ne zadene krivda prebivalstva te dežele, da so centralna vlada in njeni zastopniki na Primorskem tako rekoč po načrtu ustvarjali v prebivalstvu neprijetno razpoloženje in nezadovoljnost, je zapisal naš tisk.

Ne zadene krivda prebivalstva, da se je kralju in parlamentu odgovorna vlada skozi tri leta igrala z izmučeno, porušeno in gospodarsko uničeno deželo. Prebivalstvo se je z največjo požrtvovalnostjo trudilo, da bi našlo pri centralni vladi in njenih predstavnikih v deželi razumevanje za gospodarske in kulturne potrebe ljudstva.

Toda ves trud prebivalstva obeh narodnosti je bil brezuspešen. Vlada je ostala slepa in gluha. Vsa dežela se je zakonito in disciplinirano borila za ugodno rešitev življenjskega vprašanja dežele, to je vprašanja vojne odškodnine. Prebivalstvo je z vsemi zakonitimi sredstvi, preko svojega časopisja, preko shodov, preko svojih organizacij in preko svojih zastopnikov v deželnem zboru in parlamentu izčrpalo svojo dobro voljo.

Vlada nam je nasilno zaprla do 150 ljudskih šol in vse srednje šole. Ali ni škandal,

da se je ravno pred prihodom kralja začela nizkotna gonja proti našemu jeziku pri sodnijah in poštah? Ali naj Slovenci pogoltnemo, da je železniška uprava tik pred prihodom kralja uničila zadnje slovenske napise na železnicah?

Nismo tako otročji, da bi pričakovali od vlade, da bi ona sama pripovedovala kralju o krivicah, ki jih je izvajala nad našim ljudstvom. Zato zavpijmo ob prihodu kralja vso resnico, ki nam teži srce, so pisali naši listi.

DEŽELNA AVTONOMIJA NA GORIŠKEM

Bližal se je mesec maj, a napovedanega shoda vojnih oškodovancev ni bilo. Posebno odposlanstvo stalnega odbora oškodovancev je bilo v Rimu cel mesec april, kjer je vodilo pogajanja z ministri in visokimi uradniki.

Pridružila se mu je slovensko-italijanska komisija iz Gorice, sestojeca iz 9 članov, ki je bila sprejeta dvakrat od ministra za nove pokrajine Maggiorina Ferrarisa in enkrat od načelnika urada za nove pokrajine senatorja Salate. Seje so trajale do 5 ur in so imele namen obrazložiti položaj v deželi in pojasniti naše zahteve.

Odlok od 2. februarja 1922, ki daje vladi pravico pregledati in razveljaviti že sklenjene in homologirane konkordate, se prekličje.

Pri določanju odškodnine za pohištvo, za rokodelstvo in kmetско orodje naj se imajo pred očmi ne predvojne, marveč današnje cene.

Naj se raztegne na naše kraje zakon z dne 3. julija 1919, s katerim prevzema država vse občinske dolgove iz let 1916-1920. Kreditnemu zavodu v Gorici se prizna neodvisnost od beneškega zveznega zavoda. Država se odpove vsem obrestim na predujme. Naj se ukine plačevanje vseh davkov, dokler dežela ni vzpostavljena.

To so bile približno zahteve vojnih oškodovancev na shodu 2. aprila. Sledila je grožnja: ako vlada ne sprejme naših zahtev, bodo župani in občinski svetovalci dežele odstopili in ukine se plačevanje davkov.

(Dalje)

»Koliko let pa imaš?« jo je vprašal Janez, da bi jo odvrnil od joka. Bal se je, da bi razbojniki zaslišali njeno ihtenje in prišli pogledat, zakaj joka.

»Osem let.«

»Kar pogumna bodi in nikar več ne jokaj, ker te bomo še to noč rešili,« je rekel Janez. »Bomo že pokazali tem divjaškim razbojnikom, kaj se pravi ugrabljati deklice!«

V njegovem glasu je bilo toliko ponosa in gotovosti, da deklica ni več dvomila, da jo bodo zares rešili.

»Kar nabijte jih, kolikor le morete. Nič se mi ne bodo smilili,« je rekla.

Zdaj moram proč. Grem po svoja brata in po palčke. A kmalu se bomo vrnili in te rešili. Na svidenje. Ti pa pazi, da nas nehote ne izdaš,« ji je naročil Janez.

»Ne boj se. Na svidenje. Pa prav kmalu, če ne, se bom spet bala in bom spet jokala. Pa ne bi rada,« jo zašepetala deklica.

Janez je za hip prisluhnil, če so razbojniki kaj opazili. Toda s prednje strani kočje je bilo še vedno slišati hrup, ki so ga zganjali pijani razbojniki.

»Poslušaj, palček,« je zašepetal Janez. »Ze vem, kako bomo rešili Evico in njenega očeta!«

»Imenitno!« se je razveselil palček Oprezalček. »Počakaj, da se trikrat prekucnem od veselja. Ze cel teden se nisem od skrbi in žalosti zaradi deklice.«

Res se je nekajkrat veselo prekucnil po trati, nato pa je pri-skakljal nazaj k Janezu, ga prijel za roko in odpeljal v gozd. Tam mu je Janez povedal, kaj misli storiti.

Trije bratje gredo po svetu

F. J. 12

PRAVLJICA

»Posvetilo se mi je v glavi, ko sem zagledal tisto ozko oken-ce,« je rekel. »Samo Tinček bi se lahko splazil skozenj, mi je prišlo na misel, in tisti hip se mi je tudi že zabliskalo, kako bomo premagali razbojnike in rešili Evico... Izkoristili bomo njihovo pijanost. Dobro, da je šel Tinček z nama.«

»Pa se ne bo bal?« je zaskrbljeno vprašal palček.

»O ne, je zelo pogumen fant in tudi močan,« ga je pomiril Janez.

»Vrniva se zdaj k mojima bratcema, ker se mudi. Vse moramo storiti še to noč, drugače bo gotovo prepozno. Nocoj je pri-ložnost.«

»Kar pohitiva,« je rekel palček. Spet je teklen naprej in kazal Janezu pot. Tiho kot črni senci sta hitela skozi nočni gozd. Srne, ki so se pasle na jasi, preko katere sta stekla, so komaj dvignile glave. Poznale so palčka in vedele, da jim od njega ne preti nevarnost in tudi ne od tistega, ki je z njim.

Tinček in Matija sta bila pripravljena pomagati pri reševanju deklice, in nekaj hipov nato so se trije dečki v spremstvu skupi-ne palčkov spet plazili proti razbojniški koči. Na robu gozda pred njo so se ustavili, da bi presodili položaj. Iz kočje je bilo slišati zdaj že mnogo manj hrupa. Razbojniki so se že močno napili in so pijani pocepali po tleh. Le poglavar Špičmuh je še rogovilil in se drl, a jezik se mu je že tako zapletal, da ga je bilo komaj razumeti.

(Dalje)

Veletok brez struge

Eden največjih in najbolj čudežnih naravnih pojavov je topli Zalivski tok, ki kroži po severnem Atlantiku in ogreva našo Evtropo. Prava naravna peč! Če bi je ne imeli, bi se po večini evropskega ozemlja temperatura občutno znižala in zavlada bi spet — ledena doba.

Zalivski morski tok prihaja iz Karibskega morja in iz Mehškega zaliva. Teče 12.000 kilometrov daleč do Severnega ledenega morja. Ta morski veletok je 300 kilometrov širok in 500 metrov globok; teče pa proti severovzhodu s hitrostjo dveh metrov na sekundo.

Kaj pa povzroči to gibanje morske vode, da teče kot topla reka sredi mrzlejših valov? Zemljepisci so ugotovili, da leži vzrok v stalnem pihanju pasatnih vetrov. Ti zračni tokovi prihajajo iz Afrike in neprestano vlečejo proti južnoameriški obali.

„MOST“ še niha

(Nadaljevanje s 6. strani)

strstvo je to, kar piše, vse premalo. Nekam samozadovoljno ostaja na terenu, ki ga suvereno obvlada — na terenu svojih idiličnih in satiričnih črtic, namesto da bi nam končno dal kak večji in bolj problematičen tekst, ki ga nehote vsi čakamo od njega. Duhovit in jedrnat je v tej številki njegov drugi prispevek, kratki esej »Pogovori o nečistosti«, ki bi mu dal celo prednost pred »Obiski«, ker se je v njem dotaknil zelo živlega in aktualnega problema v slovenskem katolicizmu. Skoda le, da se ga je samo dotaknil.

Esejistični del te številke »Mostu« je zanimivejši kot v prvi številki, vendar dokazuje, da je bil urejen na Dunaju, ker kaže skoraj samo v nemško kulturno smer. Boris Podreka piše o angleškem slikarju Baconu in o čilenskem slikarju Matti v zvezi z njunima nedavnima razstavama. Esej je napisan izeno, da dobimo precej dobro predstavo o obeh umetnikih. Vladimir Vreemec nas seznanja z »Mislimi o upor« dunajskega univerzitetnega profesorja, zgozlovinarja in filozofa Friedricha Heera, ki so sicer zelo globokoumne, vendar pa tudi razodevajo določeno pasivnost gotovega dela krščanskih literatov in filozofov, ki gledajo na zgodovino le z galerije svojih teorij, v katerih skušajo ustvarjati idejne sinteze, ter ne pomislijo, da zgodovine ne ustvarjajo filozofi in da v njej ni vedno logike, ki bi se dala vskladiti s tem ali onim filozofskim sistemom, niti z marksističnim.

Gotovo Heer tudi zelo pretirava, ko trdi, da je ostal Hitler eden izmed redkih — miselnih — zmagovavcev druge svetovne vojne, ker da se je obdržal njegov koncept antikomunizma. Heerove »misli o upor« so zelo polemične do Zahoda, ki da noče videti razvoja k svobodi znotraj komunizma samega.

Najobširnejši prispevek v tej številki »Mostu« pa je razprava Leva Detele »Nasprotja slovenske Povojne literature«, v kateri si je zadal ambiciozno nalogo, da kritično presodi in izreče sodbo o vsej povojni slovenski literaturi. Verjetno jo vsakdo prebere kot eno prvih stvari v tem zvezku, ker je napisana živahno in zanimivo; vendar pa mora vsakdo ugotoviti, da tudi zelo subjektivno in precej površno. Površnost vidimo med drugim v tem, da je izpustil Vipotnika, ki predstavlja gotovo enega izmed vrhov slovenske povojne poezije, medtem ko omenja n. pr. Nevo Rudolf in Pribaca. Detelove sodbe so tudi mnogo bolj prijazne do mlade generacije kot do starejše. Enako kot Heer tudi on zagovarja idejo, da sta manksizem (mišljen je komunizem) in krščanstvo edini resnični gibalni sili sveta in da naj bi se nekako dopolnili. To nalogo nalaga krščanstvu oziroma pripisuje njemu odgovornost, če se to ne bo zgodilo.

Esejistični del revije dopolnjuje še nekaj drugih zanimivih prispevkov, med drugimi aktualna anketa Rafka Dolharja o prodaji slovenske knjige in o listih v Trstu in Detelovo zelo dobro napisano srečanje s tipom mladega slovenskega »izobraženca«. Tudi take stvari opravičujejo obstoj nove revije.

ff

Ker se upirajo z velikansko silo na morško gladino, takorekoč posnamejo toplo zgornjo plast vode in jo ženejo k brazilski obali in ob njej navzgor v Karibsko morje med Srednjeameriško celino in Antiljskim otočjem. V tem kotlu se še enkrat močno segreje. Mimo Floride se ta topli veletok pomika v odprto morje.

Najprej teče ob severnoameriški obali skoraj do New Yorka, tu se pa zasuče, zaradi zemeljskega vrtenja proti severovzhodu. Pri Azorih se tok razcepi v več struj; ena se obrne v velikanskem loku zopet proti brazilski obali. S svojo gorkoto ogreva zrak nad seboj tako, da se pozna blažilni vpliv na podnebje po vsej zapadni in srednji Evropi. Še več, ker znaša toplota toka še vedno 3 stopinje več kot sosednje morske plasti, povzroči, da so ruske luke v Belem morju, med temi zlasti Murmansko, skozi vse leto brez ledu.

Če bi se znižala temperatura Zalivskega toka za 8 stopinj, bi nastopilo po vsej severozapadni Evropi pravo arktično podnebje. Tako pa segreva ta naravna peč vse pokrajine do Poljske in Rusije. Nekoliko se pozna vpliv Zalivskega toka celo na klimo zapadne Azije.

Druga velika dobrota tega toplega morskega veletoka brez struge je pa ta, da raztaplja plavajoče ledene gore v severnem Atlantiku. Velikanske ledene gmote se stalno lomijo na Grönlandu in plavajo proti jugu. Ker segajo plavajoči ledeniki tudi pod morsko površino, neprestano ogražajo morsko plovo. Spomnimo se le na nesrečo parnika »Titanica!« Plavajoči ledeniki bi prodrli daleč proti jugu, če se jim ne bi postavil po robu topli Zalivski tok. Ko pridejo v njegovo območje, se

začno taliti, dokler popolnoma ne zginejo. Nobena človeška sila bi ne zmogla takega dela, kot ga naredi v tem primeru čudovita narava.

NOVICE IZ VSEGA SVETA

Vladko Maček, v begunstvu živeči predsednik Hrvatske seljačke (kmečke) stranke, je umrl ob koncu maja v Washingtonu, v starosti 84 let.

V Argentini se je peronizem spet nevarno zganil. Peronistični sindikati, ki imajo ogromno večino, so v stavkovni akciji, s katero zahtevajo povišanje minimalnih mezd na 18.500 pesosov, zasedli okrog 400 podjetij, od tega 300 v Buenos Airesu. Vlada jim ponuja 14.000 pesosov.

Radioaktivnost ozračja se je od srede marca potrojila ponekod v zahodni Evropi in žarčevje izvira v precejšnjem delu iz plutonija, ki ga uporabljajo za atomske bombe. Zdravstvene oblasti in znanstveniki menijo, da je pripisati to izgorelemu plutoniju pri ponesrečeni izstrelitvi nekega ameriškega umetnega satelita. Satelit je vseboval 1 kg plutonija.

Umrl je 67-letni angleški diplomat Sir Ivone Kirkpatrick, ki je bil britanski visoki komisar v Nemčiji od 1950 do 1953.

UMRL JE PISATELJ SILLANPÄÄ

Umrl je slavni finski pisatelj Frans Eemil Sillanpää, ki je dobil leta 1939 Nobelovo nagrado. Star je bil 75 let.

Sillanpää je ostal v svojem pisanju zvest kmečkemu okolju, iz katerega je zrastel. Njegovo pripovedništvo je realistično in lirično hkrati, bogato na podobah in barvitosti. Zelo je ljubil naravo in z veliko občutljivostjo opisoval vzgibe človeškega duha.

ŽENA IN DOM

Če gremo na izlet

Ker je nedelja naš edini prosti dan v tednu, navadno že dolgo prej delamo načrte, kako bomo ta dan najbolj izkoristili za počitek in razvedrilo.

Ob poletnih sončnih nedeljah gremo ponavadi v naravo, na krajši izlet ali na kopanje. V naravi ostanemo ves dan, zato se moramo zunaj tudi hraniti. Navadno nam hrana zunaj bolj tekne, zato se moramo z njo tudi primerno oskrbeti.

Včasih bomo vzeli s seboj že pripravljeno hrano; večkrat pa nam je v zabavo, če si hrano lahko pripravimo kar na prostem. Taka hrana je sveža in organizmu koristnejša.

Sir, v trdo kuhana jajca, salamo, dcma pripravljene zreske (priporočljivi so dunajski in pariški zreski ter zreski iz zmletega mesa) ali cvrt oziroma pečen piščanec ter podobno suho hrano zunaj dopolnimo še s sveže pripravljeno solato.

Živila za solato: papriko, kumare, paradižnike in podobno, bomo prinesli že očiščeno s seboj v polivinilasti vrečki. Ker se nam živila med potjo segrejejo, jih pred uporabo osvežimo tako, da jih kar v zavezani vrečki potopimo v hladno vodo ali pa postavimo v senco. Ohlajena živila zremo in jih zabelimo s solatno omako. Olje, kis, sol ter druge začimbe doma zmešamo in v zamazani stekleničici ali kozarcu prinesemo s seboj.

Poleg solate pa si lahko na prostem pripravimo na enostaven način razna jedila.

JETRA NA ŽARU. Na enostaven in hiter način pripravimo jetra na žaru. Čistim telečjim ali pretaknemo s prekajeno slanino in razrežemo na svinjskim jetrom odstranimo še doma kožice, jih ½ cm debele rezine. Malo popoprano in pomazemo z oljem ali gorčico. Jetrne zreske naložimo

drugega vrh drugega in zavijemo v celofan, v katerem jih prinesemo s seboj. Nad žerjavico namestimo mrežico ali naluknjamo pločevino in pustimo, da se dobro segreje. Jetrne zreske denemo na mrežo drugega zraven drugega. Po obeh straneh jih rumeno spečemo, posolimo in takoj ponudimo z mlado čebulo. Zraven popijemo kozarec osvežilne pijače in pojemo nekaj sadja, pa je kosilo polnovredno.

PRIPRAVA ČEVAPČICEV. Kupimo zmleto govedino in primešamo doma še dišave in začimbe (sol, poper, česen ali čebulo). Z mokrimi rokami naredimo za palec velike in debele klobasice in jih denemo — najbolje v škatlo, ki smo jo obložile s celofanom. Klobasice na prostem spečemo na žaru. Pred pečenjem jih že na mrežici pokapamo z oljem, da se lepše spečejo. Ponudimo jih takoj s čebulo.

PRIPRAVA RAZNJICEV. Pusto, svežo svinjino narežemo na enako velike tanke rezine in jih nataknemo na paličice: kovinske ali lesene. Damo jih nato v škatlo in nesemo s seboj. Tik pred pečenjem jih posolimo. Naložimo jih na razgreto mrežico in pokapamo z oljem. Za ljudi, ki ljubijo pikantne jedi, jih potresemo s papriko ali poprom.

Tak način priprave hrane na prostem je zelo primeren. Meso, sveže pečeno na žaru, je zelo okusno, ker se sok iz njega ne izcedi. Ker je pečenje enostavno, lahko pri njem pomagajo vsi. Tako delo pa vnese v družbo navadno dosti zabave in dobre volje.

S seboj ne smemo pozabiti vzeti tudi sadja in osvežilnih pijač, kot so: sadni sokovi, črne kave z limono ali kakšne druge osvežilne pijače.

B
A
R
E
E

Po povesti
O. Curwooda
riše
Miki Muster

67. Sova je bila lačna in kar se da slabe volje. Že dva zajōka sta prišla mimo nje, toda prvega je popolnoma zgrešila, od drugega pa ji je ostal v kljunu samo kosmič dlake. Od jeze je kar škripala s kljunom. Baree pa je šepal prav proti njenemu skrivališču pod grmom. Tudi on je bil jezen in tudi če bi jo videl, se ji najbrž ne bi umaknil.

68. Prav megleno je stara sova videla, kako je Baree obstal kakih deset korakov proč od nje in si lizal rano. Naščeperila se je. Perje se ji je sršilo tako, da je bila kmalu podobna žogi. Skoraj slepe oči so ji zablestele kot ognjene krogle. Sova je čakala. Baree pa se je še bolj približal njenemu grmu in zveva lizal rano na nogi.

69. »Hop, hop, hop!« so udarila velika krila in naenkrat je Baree zagledal veliko sovo nad seboj. Sprva se je sicer ustrašil, toda niti pisnil ni. Prvi sovini napad ga je prevrnil. Nekaj časa se je dušil pod ogromnimi razpetimi krili, sova pa ga je praskala s svojo edino nogo in ga z vso močjo udarjala z močnim kljunom.

70. Že po prvem udarcu je sova spoznala, da se je zmotila. Pod njo ni ležal zajec! Napadanec je krvoločno zarenčal in sova, ki se je bila domislila svoje pomote z risom, bi najraje ušla. Baree pa ji tega za nobeno ceno ni hotel dovoliti. Preveč je bil divji, da ne bi obračunal z napadalcem. Globoko ji je zadril zobe v nogo.

71. Sova je prevzel brezglav strah. Že leta in leta se je previdno umikala volkovom s poti, sedaj pa jo je njena slepota zapeljala v boj s to nevarno živaljo! Prenehala je udarjati s krili po Bareeju in zbrala vse moči, da bi se dvignila v zrak. Res je Baree začutil, da ga neka sila dviga z zemlje in z njim zopet težko pada na tla.

72. Sova je še enkrat poskusila zleteti, Baree pa se je še vedno trmasto oklepal njene noge. Tako je tudi drugič padla na tla. S kljunom in krili se je poskušala osvoboditi Bareejevih zob. Baree je spustil nogo in bliskovito popadel sovo v trebuh. Med zobmi pa mu je ostalo le perje, ker je sova izkoristila priliko in zbežala.